

negdje nemaru svećenstva, a po tom i vjernika, čemu nas i današnjica uči. Što bi od kršćanstva bilo da su se na progone rimskih careva i poganstva uopće apostoli i njihovi nasljednici povukli iz javnog života i prepustili apatiji? Oni su prihvatili, što im je rimski ustav dozvoljavao: pogrebna društva i osnivali po tom uzoru »*Collegia cultorum Verbi*«, a tim postali juridička osoba pa kao takvi smjeli su po zakonu i sastanke držati. Time su se kršćani upoznavali, širili i napredovali do potpune pobjede 313. nakon skoro 300 godišnjeg progona i uskraćivanja javnog bogoštovlja.

Apsolutna fiziološka sterilnost?

Prof. A. Živković.

I. — U prošlom broju »Bogoslovske Smotre«¹ izvijestio sam o stručnim izvodima dvojice medicinara u jednoj veoma važnoj stvari: postoji li kod žene jedno vrijeme, u koje bi bila potpuno nesposobnom da ostane u blagoslovljenom stanju? Dr. Knaus i Dr. Ogino postavljaju tvrdnje, koje se u glavnom podudaraju i tvrde, da je to vrijeme prije i poslije osamdnevnog »termina začeća«, t. j. vremena u kojem je začeće moguće. Oni se ne zadovoljavaju možda nekom manjom ili većom vjerojatnošću ili mogućnošću, kako je to svojevremeno tvrdio Dr. Capellmann,² nego radi fizioloških uzroka i pozitivno utvrđenih pojava u ovom procesu, daju svojim tvrdnjama stupanj apsolutne sigurnosti. O stupnju sigurnosti baš i ovisi, kakav će sud i kakav će praktični zaključak povući katolička moralka za život i vladanje svojih vjernika. Tako je prof. F. Hürth, S. J., čije sam mišljenje naveo u cit. broju B. S., zauzeo jedno stajalište, koje odgovara nesigurnosti stručnih medicinskih mišljenja o danima ageneze. Na to ga je najviše potakla tvrdnja Dra. Ogino, da sperma zadržaje svoju aktivnu sposobnost 3 do 4, pa čak i 8 dana. Uz abnormalnosti, koje znaju s bilo kakovih drugih razloga uslijediti, bio bi doista nemoguć i nesiguran svaki zaključak, kad bi taj navod stajao. Katolički bi dušobrižnik postupao nesavjesno, kad bi nesigurne i nedokazane tvrdnje uzeo za podlogu svojih savjeta u ispovijedaonici. Onima dakle, koji još uvijek nekako skeptično gledaju na čitavu stvar, nije se čuditi.

Međutim se čini, da stručna medicina ide u susret izvodima spomenute dvojice liječnika i da potvrđuje njihove teze. Javljaju se glasovi, iz istih krugova, koji na temelju svojih opažanja iz prakse, iz novijih istraživanja, dolaze do istih zaključaka. Upozoravam

¹ »Bogoslovska Smotra« br. 1/1932: O vremenu fiziološke sterilnosti, str. 81.

² Capellmann — Bergman: Pastoralmedizin 19. Aufl. str. 305 i si. Paderborn 1923. Bonifacius-Druckerei.

u tu svrhu na knjige: Capellmann-Niedermayer, *Fakultative Sterilität ohne Verletzung der Sittengesetze*;³ zatim: J. N. J. Smulders, *Periodische Enthaltung in der Ehe*.⁴ Apsolutna fiziološka sterilnost kroz jedno izvjesno vrijeme, u tačno određene dane, čini se, da je gotova tečevina moderne znanosti. Izračunavanje apsolutno sterilnih dana za svaku je ženu individualno, i to takovo, da ne čini nikakovih poteškoća u jednom normalnom, zdravom životu. Patološko stanje, dakako, vuče sa sobom jedno poremećenje u fiziološkim životnim procesima, pa je kao i svako drugo abnormalno stanje, upućeno na liječnika. Tu će izračunavanje dana ageneze biti poremećeno.

2. — Kakogod se međutim razvila ova stvar, katolička moralka stoji na stanovištu, da se bračni drugovi slobodno mogu poslužiti ovim iznašašćima i prema njima udesiti svoj seksualni život. Moralna strana u ovom pitanju nije, istina, na prvi mah sasvim bez neke poteškoće. Svakomu odmah pada na pamet mogućnost, da se potpuno izigra volja Stvoriteljeva, koja je bračni odnos i seksualni život odredila za razmnožavanje ljudskog roda. Dok je govor o ljudskom rodu in genere nema nikakove poteškoće. Dužnost radati djecu u braku počiva na čitavom ljudskom rodu, pojedini bračni par kao takav nema te dužnosti. O tom već sv. Toma Akvinski govori jasno i razgovijetno.⁵ Ako pak uzmemo pojedini bračni par na oko, kod njega kao kod svakog partikularnog ljudskog čina, vrijedi staro

³ Limburg a. d. Lahn 1931., Verlag Gebrüder Steffen, 8°, str. 109.

⁴ II. izdanje (ožujak 1932.) Verlag G. J. Manz, Regensburg, 8°, str. 134. Autor je veoma zagrijan za metodu Ogino-Knaus i na str. 102, 103. n. dj. daje izraza svome nezadovoljstvu s naprijed spomenutim stanovištem Fr. Hürtha, jer mu izgleda odviše rezervirano. Zamjera mu, što se usuduje posumnjati u sigurnost spomenute metode, jer da to znači izricati sud o medicinskim podacima. »Ich glaube dennoch, dass ein Moralist eine richtigere Stellung einnimmt, wenn er das Urteil über die Sicherheit der Methode den Ärzten überlässt...« Taj bi prigovor Smuldersov vrijedio onda, kad bi među liječnicima vladalo o svim ovim pitanjima i njihovim detaljima jednodušno uvjerenje i posve zajamčena objektivna izvjesnost. Naprotiv znamo, da to baš u njihovoj struci vrlo često nije slučaj, nego da mnijenja i metode počesto protuslove jedna drugoj. Međutim taj isti autor zalazi s nekom naročitom samosviješću na moralno polje, pa se čudom čudi, kako može biti ljudi, koji na prvi mah ne uočuju moralne opravdanosti periodičkog uzdržavanja. Za medicinara je, to je ovdje izvan diskusije, svakako ispravnije stanovište, da sud o moralnosti nekog čina prepusti bogoslovima...

⁵ S. contra gentes l. 3. c. 136. »Quia igitur generatio non est de necessitate individui, sed de necessitate totius speciei, non est necessarium quod omnes homines actibus generationis vacent«. — »Licet sit homini divinitus provisa virtus generativa et ea, quae ad actum ejus ordinantur, non tamen oportet quod quilibet actui generationis intendat.«

načelo: bonum ex integra causa, malum ex quovis defectu. Periodičko će uzdržavanje u braku biti u skladu s moralnim propisima, ako je ono kao čin opravdano razumskim razlozima. Mnogo pojedinosti ulazi u obzir kod prosuđivanja moralnosti jednog konkretnog čina. Opće norme daju samo jedan načelni stav za prosuđivanje, u svakom pak konkretnom slučaju valja iz bliza pogledati, kakova je namjera i kakove su okolnosti. A priori dakle ne ćemo svako periodičko uzdržavanje moći nazvati etički dobrim, jer je individualno različno. Sâm objekt, t. j. primjena periodičkog uzdržavanja nije po sebi nedozvoljen čin. Da li će dakle biti dobar ili zao u konkretnom slučaju odredit će svrha, zbog koje se provodi i okolnosti, pod kojima se izvodi.

Periodičko uzdržavanje u braku promatrano s moralnog gledišta ima dakle svoju dobru i lošu stranu. Tako je konačno sa svakim ljudskim činom. Ono međutim zaslužuje, da ga detaljno s moralne strane osvjetlimo, da u ovako važnoj stvari ne bude dvojumice.

Bilješke ocjene i prikazi iz slavenske bogoslovske literature.

Dr. Janko Šimrak.

Ukrajinska crkva.

»Njiva«, časopis posvećen crkvenim i javnim pitanjima, izlazi jednom na mjesec na 2 $\frac{1}{2}$ arka sa propovjednim dodatkom, redakcija i administracija Lavov Koernikova 36. Ovo je 27. godina, otkada izlazi ovaj časopis za grkokatoličke Ukrajinke. U 2. broju 1932. god. nalazi se na prvom mjestu uvodnik o desetoj godišnjici vladanja Sv. Oca. T. Ževuskij piše članak o »Glasu Sv. Oca o enciklici Rerum Novarum«, Dr Gabro Kostelnik raspravlja o dogmi Presvetoga Trojstva i rješava prigovore, koji protivnici iznose protiv ove temeljne kršćanske nauke. Julijan Dzerović raspravlja o »Projektu novoga poljskoga ženidbenog prava u svijetlu kritike«. Nikolaž Benj piše članak »Dušpastir i protualkoholna akcija«, Josif Ivanec nastavlja liturgičnu diskusiju o načinu pričešćivanja kod istočnjaka, Dr A. Išćak piše članak »Pravo celibata u istočnim crkvama i druga Pinska konferencija«. Pisac polemizira sa igumanom Halušćinskim, koji je o toj temi govorio na drugoj unio-nističkoj konferenciji u Pinski. Na koncu toga broja nalazi se vrlo zanimivi referat o stanovištu poljske štampe prema ukrajinsko-bjeloruskoj uniji i prema odredbi Vatikana, da se akcija unije u onim krajevima povjeri komisiji »Pro Russia«.

U Vilnu je počeo izdavati P. Macevič D. I. organ pod naslovom »K sojedineniju, ruski religiozni žurnal«. List je posvećen